

Nikola Gavrilović

Slovenska gledališča na Sterijinem pozorju (1956–1967)

Od osnovanja Sterijinega pozorja pa do danes so slovenska gledališča, pa tudi mnogi pomembni gledališki in javni delavci iz Slovenije, aktivno sodelovali v vseh dejavnostih te edinstvene splošnojugoslovanske kulturne ustanove. Treba je poudariti, da je dal pobudo, če ne celo sólo idejo za osnovanje Sterijinega pozorja kot festivala sodobne drame na jugoslovanskem nivoju, pa tudi nekatere elemente organizacijske strukture, prvi slovenski festival sodobne drame v Celju in njegov organizator Lojze Filipič.

Prav tako je pomembno dejstvo, da je predsednik Glavnega odbora Sterijinega pozorja od njegovega osnovanja pa vse do danes Josip Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je ne samo s svojim ugledom, temveč tudi v vodstvenimi sposobnostmi, mnogo prispeval k afirmaciji te naše gledališke ustanove v jugoslovanski in tudi v svetovni javnosti.

Dalje, med člani Glavnega odbora Sterijinega pozorja in njegovih umetniških in ocenjevalnih komisij je bilo od osnovanja pa do danes Josip Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je ne samo s svojim ugledom, temveč tudi v vodstvenimi sposobnostmi, mnogo prispeval k afirmaciji te naše gledališke ustanove v jugoslovanski in tudi v svetovni javnosti.

Dalje, med člani Glavnega odbora Sterijinega pozorja in njegovih umetniških in ocenjevalnih komisij je bilo od osnovanja pa do danes Josip Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je ne samo s svojim ugledom, temveč tudi v vodstvenimi sposobnostmi, mnogo prispeval k afirmaciji te naše gledališke ustanove v jugoslovanski in tudi v svetovni javnosti.

Kar se tiče samih Sterijinih iger, majskega festivala jugoslovanske sodobne drame, so slovenska profesionalna gledališča v programu tega festivala vselej zavzemala pomembno mesto na vseh dosedanjih prireditvah, o čemer zgovorno pričajo priloženi statistični podatki.

Na dosedanjih 12 Sterijinih igrah je bilo 117 predstav in od tega so jih dala slovenska gledališča 27 ali 23 %. Od 124 uprizorjenih iger je bilo 26 del slovenskih avtorjev, kar predstavlja 21 % vseh izvedenih del.

Na Prvem Sterijinem pozorju, 1956. leta, je bilo med 14 sodelujočimi gledališči eno slovensko — Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane; to je uprizorilo Cankarjeve Hlapce, v režiji Slavka Jana; scenografija in kostumi ing. arch. Viktor Molka.

Na II. Pozorju, 1957. leta, so bila med 10 gledališči 3 slovenska: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane, ki je izvedlo dramo »Krefli« Ivana Potrča, v režiji Slavka Jana in inscenaciji ing. arch. Ernesta Franza; Mestno gledališče iz Ljubljane, ki je prikazalo Cankarjevega »Martina Kačurja«, v dramatisaciji Franja Smerduja, režiji Jožeta Galeta in scenografiji Nika Matula k. g.; Mestno gledališče iz Celja z dramo Miloša Mikeln »Petra Šeme pozna poroka«, v režiji Andreja Hienga in scenografiji arch. Svete Jovanoviča.

Na III. Pozorju, 1958. leta so bila med 13 gledališči 3 slovenska: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Janez Žmavc: »V pristanu so orehove lupine«, režija: Slavko Jan, scenografija: Vladimir Rijavec); Mestno gledališče iz Ljubljane (Miroslav

Vilhar: »Večer v čitavnici«, režija: Mirko Mahnič) in Slovensko ljudsko gledališče iz Celja (Juro Kislinger: »Na slepem tiru«, režija: arch. Sveta Jovanović, kostumi: Mija Jarčeva).

Na IV. Pozorju, 1959. leta, so bila med 9 gledališči 3 slovenska: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Ferdo Kozak: »Punčka«, režija: ing. arch. Viktor Molka, scenografija: Vladimir Rijavec); Eksperimentalna scena »Oder 57« iz Ljubljane (Jože Javoršek: »Veselje do življenja«, režija: kolektiv igralcev pod vodstvom avtorja; scenski prostor: ing. Mirko Lipužič); Slovensko gledališče iz Trsta (Josip Tavčar: »Pekel je vendar pekel«, režija: Jože Babič, scenografija: Jože Cesar).

Na V. Pozorju, 1960. leta, so bila med 9 gledališči 3 slovenska: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Matej Bor: »Zvezde so večne«, režija: Slavko Jan, scenografija: Vladimir Rijavec); Slovensko narodno gledališče iz Maribora (Miha Remec: »Mrtvi Kurent«, režija: Juro Kislinger, scenografija in kostumi: prof. Maks Kavčič); Slovensko gledališče iz Trsta (Josip Tavčar: »Nicky — zlati deček«, režija: Jože Babič; scenografija: Jože Cesar).

Na VI. Pozorju, 1961. leta, so bila med 10 gledališči 3 slovenska: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Dominik Smole: »Antigona«, režija: Slavko Jan, scenografija: akad. kipar: Drago Tršar); Mestno gledališče iz Ljubljane (Mire Stefanac: »Včeraj popoldne«, režija: Jože Gale, scenografija: arch. Sveta Jovanović); Slovensko gledališče iz Trsta (Jože Javoršek: »Manevri«, režija: Jože Babič, scenografija: ing. arch. Niko Matul).

Na VII. Pozorju, 1962. leta, sta bili med 9 gledališči 2 slovenski: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Primož Kozak: »Afera«, režija: France Jamnik, scenografija: akad. kipar Janez Lenasi k. g.); Slovensko gledališče iz Trsta (Jožko Lukeš: »Prgišče zemlje«, režija: Jožko Lukeš, scenografija: Jože Cesar).

Na VIII. Pozorju, 1963. leta, so bila med 11 gledališči 3 slovenska: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Miroslav Krleža: »V agoniji« v prevodu Josipa Vidmarja, režija: France Jamnik, scenografija Vladimir Rijavec); »Oder 57« iz Ljubljane (Primož Kozak: »Dialogi«, režija: Taras Kermauner in Franci Križaj); Slovensko ljudsko gledališče iz Celja (Janez Žmavc: »Jubilej«, režija: Branko Gombač, scenografija: Sveta Jovanović).

Na IX. Pozorju, 1964. leta, je bilo med 7 gledališči eno slovensko: Mestno gledališče ljubljansko (Jože Javoršek: »Kriminalna zgodba«, režija: Janez Vrhunc, scenografija: Milan Butina).

Na X. Pozorju, 1965. leta, sta bili med 8 gledališči 2 slovenski: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Mirko Zupančič: »Dolina nešteti radosti«, režija: France Jamnik, scenografija: Sveta Jovanović); Slovensko narodno gledališče iz Maribora (Ignac Kamenik: »Po dvajsetih letih«, režija: Fran Žižek, scenografija: Jože Polajnk).

Na XI. Pozorju, 1966. leta, je bilo med 9 gledališči eno slovensko: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Ivan Cankar: »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski«, režija: Mile Korun; scenografija: Melita Vovkova, Uroš Vagaja in Mile Korun).

Na XII. Pozorju, 1967. leta, sta bili med 8 gledališči 2 slovenski: Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane (Ivan Cankar: »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, Korun, scenografija: Uroš Vagaja); Slovensko gledališče iz Trsta (Filibert Benedetič: »Ne vedno kakor lastovke«, režija in scenografija: Jože Babič).

Po vsem tem so na 12 Sterijinih pozorjih sodelovala naslednja slovenska gledališča:

1. Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane	11 krat
2. Mestno gledališče ljubljansko	4 krat
3. »Oder 57« iz Ljubljane	2 krat
4. Slovensko narodno gledališče iz Maribora	2 krat
5. Slovensko ljudsko gledališče iz Celja	2 krat
6. Mestno gledališče iz Celja	1 krat
7. Slovensko gledališče iz Trsta	5 krat

Skupaj . . . 27 krat

Značilno je, da je Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane sodelovalo na vseh Sterijinih igrah razen 1964. leta in izvedlo 10 del slovenskih in eno hrvatskega avtorja. Tako je po številu sodelovanj na prvem mestu med našimi reprezentativnimi gledališči (11). Za njim pride Srpsko narodno pozorišče iz Novega Sada z 10 sodelovanji, Jugoslovensko dramsko in Narodno pozorišče iz Beograda vsako z 9 nastopi, Hrvatsko narodno kazališče iz Zagreba s 7, Makedonski naroden teater s 6, Narodno pozorišče iz Sarajeva s 4 nastopi itd.

Na dosedanjih 12 Sterijinih igrah so bile uprizorjene naslednje igre slovenskih avtorjev:

1. Benedetič Filibert: »Ne vedno kakor lastovke« (1967).
2. Bor Matej: »Zvezde so večne« (1960).
3. Cankar Ivan: »Hlapci« (1956).
4. Cankar Ivan: »Martin Kačur« (1957).
5. Cankar Ivan: »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« (1966).
6. Javoršek Jože: »Veselje do življenja« (1959).
7. Javoršek Jože: »Manevri« (1961).
8. Javoršek Jože: »Kriminalna zgodba« (1964).
9. Kamenik Ignac: »Po dvajsetih letih« (1965).
10. Kislinger Juro: »Na slepem tiru« (1958).
11. Kozak Ferdo: »Punčka« (1959).
12. Kozak Primož: »Afera« (1962).
13. Kozak Primož: »Dialogi« (1963).
14. Lukeš Jožko: »Prgišče zemlje« (1962).
15. Mikeln Miloš: »Petra Seme pozna poroka« (1957).
16. Potrč Ivan: »Krefli« (1957).
17. Remec Miha: »Mrtvi Kurent« (1960).
18. Remec Miha: »Delavnica oblakov« (1967).
19. Smole Dominik: »Antigona« (1961).
20. Štefanac Mire: »Včeraj popoldne« (1961).
21. Tavčar Josip: »Pekel je vendar pekel« (1959).
22. Tavčar Josip: »Nicky — zlati deček« (1960).
23. Vilhar Miroslav — Mahnič Mirko: »Večer v čitavnici« (1958).
24. Zupančič Mirko: »Dolina neštetih radosti« (1965).
25. Žmavc Janez: »Jubilej« (1963).
26. Žmavc Janez: »V pristanu so orehove lupine« (1958).

Razen teh dram so bila iz slovenske dramske književnosti uprizorjena še naslednja dela v okviru tekmovanja radijske in TV-drame na Sterijinem pozorju:

1. Cankar Ivan: »Hlapec Jernej in njegova pravica« (1962).
2. Ocvirk Vasja: »Ko bi padli oživali« (1961).
3. Zupan Vitomil: »Pričakovanje jutra« (1961).

Kar se tiče uspeha, ki so ga slovenska gledališča in slovenski gledališki ustvarjalci dosegli na dosedanjih 12 Sterijinih igrah, o tem najbolje pričajo nagrade, dodeljene ob koncu vsakega Pozorja z raznih področij dramaturgije in scenske umetnosti.

Tako so za *predstavo v celoti* dobili Slovenci nagrade za naslednje izvedbe:

1. »V pristanu so orehove lupine« Janeza Žmavca v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (1958).
2. »Zvezde so večne« Mateja Bora v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (1960).
3. »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« Ivana Cankarja v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (1966).

Za tekst:

1. »Antigona« Dominika Smoleta v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (1961).

Za scensko adaptacijo:

1. »Večer v čitavnici« Miroslava Vilharja, v režiji Mirka Mahniča, režiserja iz Ljubljane (1958).

Za režijo:

1. Slavko Jan, režiser iz Ljubljane, za režijo dela »V pristanu so orehove lupine« Janeza Žmavca, v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (1958).

2. Mile Korun, režiser iz Ljubljane, za režijo drame »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« Ivana Cankarja, v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (1966).

Za igro:

1. Vida Juvanova, članica SNG iz Ljubljane, za vlogo Cice v »Veselju do življenja« J. Javorška (1959).

2. Rudi Kosmač, član SNG iz Ljubljane, za vlogo Marcela v drami »Afera« P. Kozaka (1962).

3. Jožko Lukeš, član Slovenskega gledališča iz Trsta, za vlogo Jurja Mačka v delu »Pekel je vendar pekel« J. Tavčarja (1959) in Jeremije v »Ne vedno kakor lastovke« F. Benedetiča (1967).

4. Stane Potokar, član SNG iz Ljubljane, za vlogo Frančeka v drami »Krefli« I. Potrča (1957).

5. Lojze Rozman, član SNG iz Ljubljane, za vlogo Simona v drami »Afera« P. Kozaka (1962) in zlodeja v »Pohujšanje...« (1966).

6. Stane Sever, član SNG iz Ljubljane, za vlogo barona Lenbacha v delu »V agoniji« M. Krleže, v prevodu Josipa Vidmarja (1963).

7. Sava Severjeva, članica SNG iz Ljubljane, za vlogo Laure v istem delu (1963).

8. Jurij Souček, član SNG iz Ljubljane, za vlogo Kreonta v »Antigoni« D. Smoleta (1961).

9. Mihaela Šaričeva, članica SNG iz Ljubljane, za vlogo Cace v »Veselju do življenja« J. Javorška (1959).

10. Iva Zupančičeva, članica Mestnega gledališča iz Ljubljane, za vlogo Tončke v »Martinu Kačurju« I. Cankarja — F. Smerduja (1957).

11. Ivanka Mežanova, članica SNG iz Ljubljane, za vlogo Dominike v drami »Delavnica oblakov« Mihe Remca (1967).

Za inscenacijo:

1. Jože Cesar, scenograf iz Trsta, za inscenacijo »Pekel je vendar pekel« J. Tavčarja (1959).

2. Janez Lenasi, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo »Afere« P. Kozaka (1962).

3. Niko Matul, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo »Martina Kačurja« I. Cankarja (1957).

4. Drago Tršar, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo »Antigone« D. Smoleta (1961).

5. Arch. Sveta Jovanović, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo »Doline neštetihi radosti« Mirka Zupančiča (1965).

6. Melita Vovkova, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo »Pohujšanja v dolini šentflorjanski« I. Cankarja (1966).

7. Uroš Vagaja, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo istega dela.

8. Mile Korun, scenograf iz Ljubljane, za inscenacijo istega dela.

Za glasbeno opremo drame:

1. Aleksander Vodopivec, komponist iz Trsta, pohvalo za glasbo v delu »Ne vedno kakor lastovke« F. Benedetiča (1967).

Ostale nagrade:

1. Sava Severjeva, članica SNG iz Ljubljane, za vlogo Laure v drami »V agoniji« M. Krležje, nagrado publike (Narodni univerzitet v Novem Sadu), 1963. leta.

2. Janez Albreht, član Mestnega gledališča iz Ljubljane, za vlogo Karla Grajžarja v dramtizaciji romana »Martin Kačur« I. Cankarja, nagrado »Dnevnika«, Novi Sad (1957).

3. Boris Kralj, član SNG iz Ljubljane, za vlogo Mokorela v drami »Zvezde so večne« Mateja Bora, nagrado »Dnevnika« — Novi Sad (1960).

4. Stane Sever, član SNG iz Ljubljane, za vlogo Jermana v drami »Hlapci« I. Cankarja, nagrado »Dnevnika«, Novi Sad (1956).

5. Duša Počkajeva, članica SNG iz Ljubljane, za vlogo Dore v »Veselju do življenja« J. Javorška, nagrado »Večernjih novosti«, Beograd (1959).

6. Ali Raner, član SNG iz Ljubljane, za vlogo paža v »Antigoni« D. Smoleta, nagrado Tribune mladih, Novi Sad, za najuspešnejšo stvaritev mladega gledališkega delavca (1961).

7. Iva Zupančičeva, članica Mestnega gledališča iz Ljubljane, za vlogo v »Večeru v čitavnici« M. Vilharja, nagrado Tribune mladih, Novi Sad, za najuspešnejšo stvaritev mladega gledališkega delavca (1958).

8. Mile Korun, režiser SNG iz Ljubljane, za novosti v režijskem postopku v delu »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« I. Cankarja (1966).

Po vsem tem je bilo slovenskim gledališkim ustvarjalcem, individualnim in skupinskim, dodeljenih 35 nagrad od skupnih 154, kar predstavlja blizu 23% ali približno četrtno vseh dodeljenih nagrad.

Na osnovi vsega povedanega sledi, da so dala slovenska profesionalna gledališča, ki so sodelovala na Sterijinih igrah od začetka pa do danes, pomemben prispevek k razvoju in afirmaciji sodobne jugoslovanske dramaturgije in dramske umetnosti.

Les théâtres slovènes au Sterijino pozorje

L'auteur, chef du centre de documentation du Sterijino pozorje, a recueilli dans son article les données exactes sur la participation des théâtres slovènes au festival théâtral yougoslave Sterijino pozorje depuis sa fondation en 1956 jusqu'à nos jours. A côté du sommaire par saisons théâtrales, on trouve dans son article aussi la liste de tous les prix, accordés aux artistes slovènes — auteurs, metteurs en scène, acteurs, scénographes. En conclusion l'auteur constate que les théâtres slovènes ont donné presque un quart de toutes les représentations au festival et qu'ils ont obtenu autant de prix.